

Lekarze – patroni wielkopolskich ulic

Zeylanda

Janusz Zeyland (1897–1944)

Urodził się w Poznaniu w rodzinie architekta Stanisława i Marii z Rosińskich. Już podczas nauki w gimnazjum św. Marii Magdaleny działał w tajnych organizacjach niepodległościowych. Studia medyczne rozpoczął w Berlinie w 1917 r., a następnie kontynuował je po zakończeniu I wojny światowej na Uniwersytecie Warszawskim. Brał udział w Powstaniu Wielkopolskim, gdzie wraz z Wiktorem Degą należał do ochrony Ignacego Paderewskiego. W latach 1918–1921 służył w wojsku polskim. W 1922 r. przeniósł się na Uniwersytet Poznański, gdzie w 1924 r. zakończył studia i uzyskał doktorat. Janusz Zeyland i Wiktor Dega byli bliskimi przyjaciółmi, m.in. mieszkali razem podczas studiów w Warszawie. Zeyland podczas wojny polsko-rosyjskiej doznał złamania szyjki kości udowej i musiał nosić aparat ortopedyczny. Tak opisał to Wiktor Dega w swoich wspomnieniach: „Zeyland miał mniej szczęścia w swej służbie frontowej, wrócił bowiem z frontu jako inwalida z powodu złamania szyjki kości udowej. Koń, na którym jechał, przewrócił się i przyniatając Janusza swoim ciężarem, spowodował owe złamanie. Janusz otrzymał aparat ortopedyczny odciążający złamane biodro, co umożliwiło mu chodzenie, a tym samym podjęcie przerwanych studiów medycznych. Toteż w połowie stycznia 1921 r. pojechaliśmy do Warszawy, gdzie przyjęła nas nasza gospodyni przy ul. Ordynackiej, odnajmując nam tym razem jeden ze swoich pokojów. Dla Janusza studia były wielce uciążliwe z powodu konieczności noszenia aparatu ortopedycznego. Mimo to byliśmy szczęśliwi, że mogliśmy zaliczyć zimowy trymestr, który nam zaliczono jako drugi semestr. W przerwie międzysemestralnej, latem 1921 r., Janusz poddał się operacji. Złamana szyjka udowa nie zrosła się. Profesor dr Ireneusz Wierzejewski, kierownik Kliniki Ortopedycznej w Poznaniu, wzmocnił złamaną szyjkę przeszczepem kostnym pobranym z kości piszczelowej Janusza. Zabieg taki był w owym czasie wielką nowością techniczną. Profesor pozwolił mi przyglądać się operacji. Wykonał ją z imponującą techniką, a wynik operacji zdecydował, że postanowiłem obrać chirurgię ortopedyczną i ortopedię jako swoją specjalizację po ukończeniu studiów”.

Od 1924 r. Zeyland pracował na Uniwersytecie Poznańskim, początkowo w Zakładzie Anatomii Patologicznej, a następnie w latach 1927–1940 w Klinice Pediatrii. W czasie pracy na UP wyjeżdżał do Paryża, gdzie badał skuteczność i bezpieczeństwo szczepionki BCG. W 1928 r. uzyskał habilitację z pediatrii, a w 1939 r. został profesorem. W 1928 r. utworzył i prowadził jeden z najlepszych w Polsce przykliniczny Ośrodek Szczepień Przeciwgruźliczych. Zainicjował akcję masowych szczepień niemowląt przeciw gruźlicy. Produkcją szczepionki zajmowała się żona, dr Eugenia Zeyland, w Zakładzie Bakteriologii Uniwersytetu Poznańskiego. Zeylandowie blisko współpracowali z Laboratorium Badań Gruźlicy Instytutu Pasteura w Paryżu.

Uważany był za wybitnego znawcę gruźlicy dziecięcej. Opublikował ponad 70 prac naukowych oraz podręcznik „Gruźlica płuc u dzieci” (1937 r.). Opracował

Ulica Janusza Zeylanda w Poznaniu

i podał pierwsze w Polsce dane liczbowe na temat gruźlicy u dzieci oraz udowodnił skuteczność i bezpieczeństwo hodowli BCG jako szczepionki.

W 1940 r. został przesiedlony do Warszawy, gdzie w kwietniu 1941 r. zorganizował Centralne Laboratorium Gruźlicy, a w grudniu otworzył pierwszy w Polsce oddział dziecięcej gruźlicy płuc. W tym samym czasie prowadził kurs bakteriologii na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich. W 1944 r. został rozstrzelany przez Niemców w Szpitalu Wolskim.

Grób Janusza i Eugenii Zeylandów znajduje się na Cmentarzu Jeżyckim przy ul. Nowina w Poznaniu (lewa strona, rząd 13., miejsce 48.).

W Poznaniu ul. Janusza Zeylanda znajduje się między ul. Bukowską a ul. Zwierzyniecką na Jeżycach. Ponadto Wielkopolskie Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii nosi imię Eugenii i Janusza Zeylandów.

PROF. NADZW. DR HAB. MED. ANDRZEJ GRZYBOWSKI
AE.GRZYBOWSKI@GMAIL.COM